

BERÉNY RÓBERT (1887–1953)

Önarckép-stúdium, feltehetően 1906 körül |
Self-portrait studium, presumably around 1906

Olaj, papírlemez | Oil on paperboard, 62 x 48,5 cm
Jelezve balra lent | Signed bottom left: Berény
Hátoldalon | On the reverse: karikatúrarájak és ceruzás feliratok:
700 K, 49/63, erős(?) (...) kék (alatta olvashatlan szavak),
valamint kiállítási cédula maradványai

REPRODUKÁLVA | REPRODUCED:

| Barki Gergely: Berény Róbert. In: *A Nyolcak*.
Szerk.: Markója Csilla, Bardoly István, Janus Pannonius Múzeum, Pécs, 2010, 198.

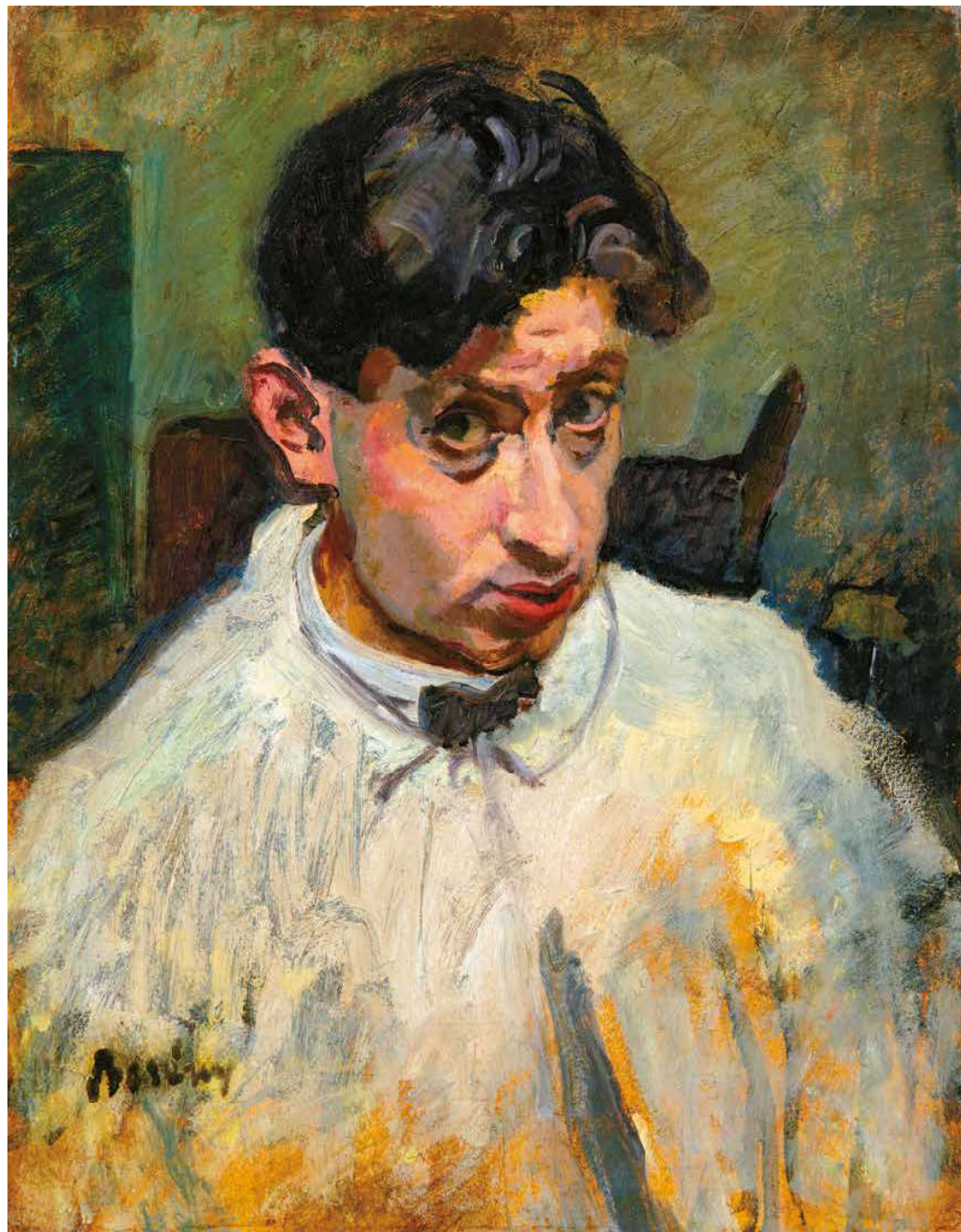
Kezdő ár | Starting price: 3 400 000 Ft / 8 608 EUR
Beccsérték: 5 000 000 – 7 000 000 Ft
Estimate: 12 658 – 17 722 EUR

Régóta várt lappangó festmény került elő, nem kis meglepetésre. Berény Róbert egyik legszuggesztívebb önarcképét korábban csak egy jóminőségű fekete-fehér reprodukcióról ismertük, mely alapján – stíluskritikai módszertani vizsgálat eredményeként – 1906 körüli dátálással reprodukáltuk a Nyolcak csoport tevékenységét feldolgozó monstre katalógusunkban, a WANTED szekcióban.

Most, hogy végre előkerült a hosszú lappangásból, alapos tisztításon esett át, melynek során előjöttek a várva várt, Berénytől megszokott szinkombinációk, a rá oly jellemző rafinált fakturális megoldások, ám az ecsetjárás szabadabb szertelensége, a körvonalak lezser fellazítása kissé elbizonytalanította a korábbi hipotetikus datálásunkat, és felmerült, hogy esetleg akár egy évtizeddel is későbbi lehet a most árverésre kerülő mű. Legközelebbi analógjának mégis, a Nemzeti Galéria büszkesége, a Szalmakalapos önarckép tűnik, mely 1906 októberében készült. A múzeumi kép reprezentatív fessességéhez, fegyelmelzettségéhez képest azonban a most előkerült önpotré valóban oldottabb, de ez nagy valószínűséggel inkább vázlatosságának, a stúdiumjellegnek tudható be, amit alátámaszt a festmény hordozójának alapanyag-választása is. A festőzubbony zabolátlan hévvel felhordott, elnagyoltságát élesen ellenpontozza az arc magabiztosan sziporkázó szín- és tónus-gazdagsága, bravúrosan biztos kezű, alapos kivitelezése.

1 Berény Róbert: Szalmakalapos önarckép, 1906
Magyar Nemzeti Galéria, Budapest

A mű korai keltezését erősíti az is, hogy a művész fiziognómiai megjelenése – főleg, ami az arc viszonylagos soványságát, fiatalságát és a haj szertelen kócoságát illeti – összeeseng a korszakból ismert fényképfelvételekkel, bár az igazsághoz tartozik, hogy Berény főleg korai művein előszeretettel idéstette saját arcát.

Egy 1919-es rézkarc önportréján közel azonos beállítással és igen hasonlóan szuggesztív tekintettel örökítette meg magát, de tárgyalt festményünk stílusa alaposan eltér a rézkartól és korszakába tartozó olajképek modorától, tehát úgy tűnik, hogy mégis inkább az ifjú Berény párizsi időszakának elejéhez köthető tárgyalt művünk. Az sem zárható ki, hogy esetleg még az Académie Julian-ban vagy más párizsi magánakadémián (Humbert, Grand Chaumiére stb.) készülhetett ez a remek rapid stúdióm. A hátoldalára ceruzával firkált – nem feltétlen tőle származó – fejtanulmányok, karikatúrák is erre utalnak.

gyalt művünk. Az sem zárható ki, hogy esetleg még az Académie Julian-ban vagy más párizsi magánakadémián (Humbert, Grand Chaumiére stb.) készülhetett ez a remek rapid stúdióm. A hátoldalára ceruzával firkált – nem feltétlen tőle származó – fejtanulmányok, karikatúrák is erre utalnak.

2. Berény Róbert: Cilinderes önarckép, 1907
Janus Pannonius Múzeum, Pécs

3. Berény Róbert: Önarckép, 1903
Magyar Nemzeti Galéria, Budapest

4. Berény Róbert: Fiúportré, 1911 körül

5. Berény Róbert: Önarckép (rézkarc), 1919

6. Pór Bertalan: Haverő férfi (Berény Róbert), 1907
Magyar Nemzeti Galéria, Budapest

A mű hátlapja egyéb érdekes információkat is rejt. Egy kiállítási etikett felragasztásának nyomai mellett ceruzával írt 700 Koronás ár is olvasható a hátoldalon. A festő 1919-es emigrálásáig tartó korai időszakában zajlott kiállítások katalógusaiban a neve mellett egyetlen festménye kapcsán sem jelent meg 700 koronás ár, bár az is igaz, hogy nem minden kiállítási szereplésével kapcsolatban áll rendelkezésünkre katalógus. Például Bölöni György 1909 tavaszán-nyarán vidéki városokban rendezett vándorkiállítását, ahol Berénytől is gazdag kollekciót vonultatott fel, pontosan a mai napig nem sikerült rekonstruálnunk. Katalógus egyik helyszínről sem maradt ránk, ellenben a turné sajtóvisszhangja jól feldolgozott. Berény önportréjáról ugyan nem esik említés a lapkritikákban, ám ez nem

kizáró tényező, viszont egyelőre igazolni sem tudjuk, hogy ekkor kiállították-e a most árverésre kerülő művet. A Nyolcak 1911-es tárlatán, ahol Berény önmaga több képpel szerepelt, mint társai összesen, önarcképeiből is felvonultatott egy sorozatot. Az egyik kritikus erről így írt: „A kiállításon éppen négy önarcképet helyezte el. Az egyik mint kis fiút mutatja be abban a pillanatban, amikor az algebrából megbukik, egy másik, mint szakállas párizsi diákok, aki azon tanakodik, hogy a bakknál kell-e ötre bevágni, egy harmadik (14.sz.) cylinderben, amint az ifjú Freystädler utánozza, egy pedig úgy, ahogyan majd hatvan év múlva (százhusz évig éljen) fog kinézni, zöld szakállal, kék hajjal és okkervörös orral, az Ahaszvérusoknak megindító szomorával szeméi alatt és az orr-

cimpák között.” Hogy vajon tényleg a most előkerült festményen látható megszeppent tekintet okán asszociált megbukott diákra a *Pesti Napló* tudósítója, sajnos nem tudhatjuk, mindenesetre valószínűnek tűnik, hacsak nem a *Szalmakalapos önarcképre* gondolt, ám azon nyoma sincs megszeppentségnek. 700 Koronáért viszont egyetlen képét sem kínálta Berény 1911-ben, a Nemzeti Szalonban. Lehet, hogy ez az árázás inkább a már említett Bölöni-féle turnéra vonatkozott, vagy csak egy irányár volt a Nyolcak tárlatához? Nyitott marad a kérdés, ahogy bizonyos értelemben a mű datálása is, de egy biztos, e festmény új tulajdonosa Berény egyik legtitokzatosabb korai alkotásával lesz gazdagabb.

BARKI GERGELY

1 Vö. Barki Gergely: Egy kiállítás(turné) képei – Adalékok a Bölöni György szervezte 1909-es vidéki kiállításorozat rekonstrukciójához In: *Ars Hungarica*, 2019 /3, 381-392.

2 L.L. [Lokatos László]: A Nyolcasok, *Pesti Napló*, 1911. május 21. 8-9.

3 Még egy festmény szóba jöhet, mely valóban kisdíakról, egy mátrózings kislőről festett portré, de természetesen ez nem önarckép volt, ahogy a kritikában fölelegetett idős kori szakállas portré sem. Mindkét – ma lapangó – festmény reprodukcióját közöltük a Nyolcak idézett katalógusában a 198. oldalon.